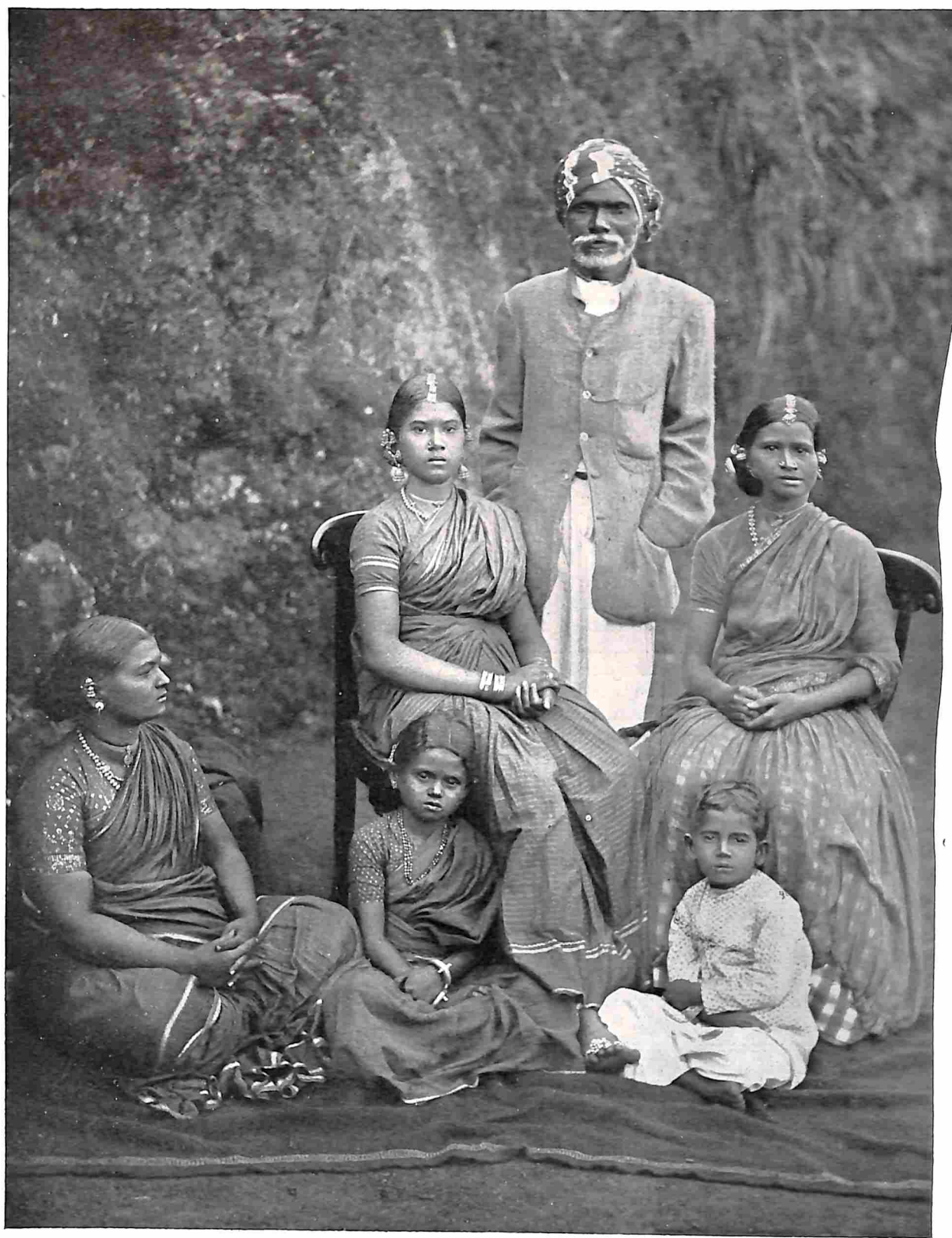

BUITEN

28^E JAARGANG N°. 47

ZATERDAG 24 NOVEMBER 1934

TAMIL-GEZIN VAN CEYLON
(BIJ HET ARTIKEL: „CEYLON”)

Redactie: Mr. P. J. A. BOOT

INHOUD

ACHTER LOS	DOOR R.	BLZ. 554—555
BLAUWKRAS, DOOR H. E. KUYLMAN		BLZ. 555, 564
TUSSEN HAASTRECHT EN SCHOONHOVEN. DE VLIST (GEÏLL.) DOOR C. G. H. BLOEMEN		BLZ. 556—559
DE NIEUWE CLUSIUSTUIN TE LEIDEN (GEÏLL.) DOOR J. M. STERCK-PROOT		BLZ. 558—560
CEYLON (GEÏLL.) DOOR ARNOLD A. BAKE		BLZ. 560—561
DATURA'S, FRAAI BLOEIENDE KAMERPLANTEN (GEÏLL.) DOOR G. KROMDIJK		BLZ. 561—562
MET DEN AUTO DOOR ALBANIË (GEÏLL.), (SLOT) DOOR M. VAN ITTERSUM-VAN ITTERSUM		BLZ. 562—564

Men gelieve alle stukken voor Redactie en Administratie bestemd te zenden naar **Rokin 74—76, Amsterdam**. Bijdragen dienen vergezeld te gaan van postzegels voor eventuele terugzending.
Overneming van den inhoud, ook bij gedeelten, verboden.

ACHTER LOS...

CURAÇAO. Gelijk de tanden van een zaag steken de rotsen van Curaçao uit zee op. Men heeft deze Hollandische Kolonie wel eens een kale rots genoemd en van verre gezien heeft het er werkelijk veel van. Doch dichterbij en wanneer men op het eiland zelf is, dan zal men bemerken, dat de eentonige kaalheid hier en daar wordt onderbroken door groene plekken. Daar draaien de Amerikaanse windmolens den gansen dag en het water, dat zij oppompen wordt den buizen en goten op het land gebracht, waardoor het mogelijk is een cultivering van bescheiden omvang tot stand te brengen. ⌘ Vroeger is Curaçao bedekt geweest met bosch, maar de boomen werden gekapt, het hout verbruikt en niets bijgeplant. Nu regent het op het eiland zeer weinig en het hout voor allerlei doeleinden moet geïmporteerd worden. Meestal uit Amerika. ⌘ De dokter is zeer vroeg. Reeds om zeven uur in den morgen stapt hij aan boord. Dan volgt het gewone gedoe van iedere haven. De politie, de douane, de kruiers. Men stelt U allerlei vragen in het Hollandsch, doch onder elkander vervallen zij direct in hun eiland-taal, het z.g. Papiamentu, aan welke verbasering van Spaansch en andere talen men op Curaçao taai vasthoudt. ⌘ Hierdoor voelt men zich nu niet direct in een Hollandische Kolonie, vooral niet als men een krant opneemt en buiten eenige nietszeggende artikeltjes in het Hollandsch, het belangrijke nieuws in Papiamentu gedrukt ziet. Zelfs aankondigingen van het Gouvernment geschieden in twee talen. Men vraagt zich soms af, wat er eigenlijk op de scholen onderwezen wordt, want voor de duizenden guldens die het onderwijs jaarlijks kost, zijn de resultaten, wat het gebruik van de Hollandische taal betreft, poovertjes te noemen. ⌘ Wij passeeren dwars door Willemstad. De schipbrug, welke voor de verbinding van beide oevers zorgt, is opengedraaid. Haastig hebben de menschen zich gerept, want nauwelijks laat de brugwachter zijn waarschuwend sirene gillen, of de brug zet zich reeds in beweging en men moet maken, dat men eraf komt. Willemstad kan men in twee deelen verdeelen, zooiets als Budapest. Verdere overeenkomst met deze Hongaarsche stad heeft het echter niet. Op Curaçao spreekt men van Punda en Otrabanda. ⌘ Punda is het zakencentrum met de groote en kleine winkels, waar de touristen troepsgewijs hun inkoop doen van „echte” artikelen uit verre Oostersche landen. Gelukkig wordt dezer dagen niet alles meer gemerkt met „Made in Germany” of „Made in Japan”, want dan zou een te groot gedeelte van de touristen-illusie verloren gaan. ⌘ In het Schottegat draait het schip en valt het oog direct op de groote raffinaderijen van de Curaçaosche Petroleum Import Mij., die zeer veel tot den bloei van het eiland heeft bijgedragen. Aan den anderen kant heeft zij zich meester gemaakt van menig plekje natuurschoon en dit aan het bedrijf opgeofferd. De zwarte schoorsteen van de fabriek walmen een bruin-gelen rook, die, met den regelmatig

Oostelijken wind, het westelijk deel van het eiland vrijwel onbewoonbaar maakt. Tientallen groote tanks blakeren in de zon. Daar leven en werken Europeanen, wonen in huizen gelijk aan een nieuwe wijk in Amsterdam, met smalle straten, één en tweehoog, of moeten, als niet vast in dienst zijnde olie-menschen, hun heil in de stad zoeken. Er staat een enorm kantoor-gebouw leeg. Tankschepen komen en gaan met de regelmatigheid van een klok. Aanleggen aan de steigers, leegpompen, weer weg om nieuwe olie te halen in Venezuela. Negen uur binnen in den morgen, 's middags drie uur weer weg. Week na week, jaar in jaar uit. Slaven van de olie. ⌘ Ginds in het Schottegat ruikt het naar olie, denkt men alleen aan olie, spreekt men den gansen dag over olie, raakt men soms in de olie en raakt men soms uit de olie, als men niet doet, wat de olie wil. ⌘ Wind, soms sterk, soms zwak, maar altijd waait het op Curaçao. Het geheele landschap is geteekend door dezen passaatwind. De enkele boomen staan naar den wind, de bergen slijten uit naar den wind en de buitenwegen zijn gelijk het strand, als het waait, vol kleine golfjes, dwars op den weg, gelijk een waschbord. De huizen op Curaçao worden op den wind gebouwd, de planten wiegen zich naar één kant. Alleen de cactus, met zijn nijldige witte stekels, staat rechtop. De olie en de wind kunnen niet alles op Curaçao buigen. ⌘ Een keurcorps, de Militaire Politie, zorgt voor orde en regel, en ieder moet erkennen, dat hetgeen deze mannen in korten tijd gepresteerd hebben, allen lof waardig is. Hun beschaafd optreden valt direct op en de vaste hand, waarmede zij heer en meester van den openbaren weg zijn, is wel een bewijs, dat de leiding in goede handen is. Als men hen ziet gaan in hun groene uniformen, de gebruide gezichten onder de bekende militaire stroo-hoeden, dan kan men gerust gelooven, dat het tijdperk, waarin een rooverhoofdman uit Venezuela zich meester maakte van de stad, een gouverneur en zijn gevolg, voor goed tot het verleden behoort. Tachtig mannen, die willen en onder goede leiding staan, kunnen heel wat presteeren. ⌘ Rondom het Schottegat is een prachtige asfaltweg aangelegd, die telkens uitzicht geeft op deze binnensee. Al is er weinig natuurschoon te genieten, het geeft U toch een indruk van het land en de groote olie-raffinaderij en alles wat daarmede verband houdt. ⌘ Een aardig tochtje kan men maken naar Jan Tiel, een plekje aan de kust, waar men heerlijk kan zwemmen en baden. Het is één van de aardigste gelegenheden in de West Indiën, doch er wordt weinig gebruik van gemaakt door de bewoners van Curaçao zelf. Dit is jammer, want er staat een aardig café met zeer nette hokjes om uw kleren te bergen en het is werkelijk een genot er eenige uren te vertoeven. Op den terugweg slaat gij rechts af, over een landweg, welke U naar een hoog punt voert, met een schitterend uitzicht op de Caracas-Baai. Draai uw hoofd echter niet te veel naar links, want dan benemen de groote, zwarte tanks van de C. P. I. M. U iedere illusie van natuur en schoonheid. ⌘ In de Caracas-Baai loopen de groote tankschepen binnen om stookolie te laden. Binnen 36 uur worden deze tankbooten geladen en vertrekken direct met bestemming naar veraf gelegen havens, misschien meer dan een maand reizen. Meer dan een maand lucht en water, in zoo kort mogelijken tijd lossen en weer terug om olie te halen. Het is geen aangenaam leven op deze tankers, een eentonigheid, die voor vele naturen niet geschikt is en soms overgaat in „tankeritis”, de naam voor een zenuwtoestand, welke op tankers nog wel eens voorkomt en eindigt kan met zelfmoord. ⌘ De Engelsche touriste, die in La Guaira bijna de boot gemist had, heeft zich thans terdege op de hoogte gesteld van het vertrek en zich vervolgens, na nogmaals gewaarschuwd te zijn door den Purser om niet in zeven sloten tegelijk te loopen, aan wal begeven. Na uren keert zij terug, beladen met pakjes, drie panama-hoeden en gevolgd door een kleinen negerjongen, die een groot Boeddhabeeld draagt. ⌘ „Everything is so cheap here, that you simply have to buy”, zegt zij. ⌘ En dat is waar. Op Curaçao zijn vele artikelen zeer goedkoop, daar er op de meeste slechts een invoerrecht van 3% betaald moet worden. Dit maakt dat de winkels er een belangrijken omzet hebben, vooral als er touristenschepen zijn. Doch ook vele Venezolanen komen naar Curaçao om hun inkoop te doen en dan later deze goederen als voor eigen gebruik in hun vaderland in te voeren. Vroeger heeft het Gouvernment toegestaan, dat vele Pool-sche zakenlieden zich op Curaçao gevestigd hebben, welke thans algemeen bekend staan onder den naam van Polakken.

BLAUWKRAS

DOOR H. E. KUYLMAN

ALS een wervelwind stoven de postduiven de mand uit, die door den stationschef geopend was. De jonge Blauwkras, die zijn eerste vlucht zou maken, bleef beduusd zitten, trippelde toen langzaam naar den uitgang en keek angstig rond, als wist hij niet wat te beginnen. Toen echter de hand van den Chef hem naderde, vloog hij op en zette zich op den boom van een perronkar en keek verwonderd rond. ☼ Dan was 't, alsof hij plotseling den drang in zich voelde om evenals zijn reisgenooten de til op te zoeken, waar hij geboren was en met krachtige wiekslagen ging hij de lucht in. Zijn kameraden waren reeds verdwenen en op zich zelf aangewezen, cirkelde hij eenige malen boven het station en liet zich gaan in de richting, welke zijn instinct hem aanwees. ☼ Diep onder hem goldden de korenvelden met hun wisselend licht- en schaduwspel, dan zag hij een rivier, die haar blinkend gelaat ophief naar den blauwen hemel, daarna vloog hij over het huizengevlek van een dorp en naderde hem, als een zoo maar op de aarde geworpen klad, een sparrenbosch, dat zwart afstak tegen de akkers, die hier vlamvend geel, daar rossig rood waren door het bloeiende koolzaad en de wilde zuring. Slooten zwaaiden als molenwieken onder hem weg, torenspitsen kwamen en verdwenen en steeds snelde Blauwkras met onverminderde vaart door het luchtruim, waarin zijn blik onbegrensd kon zien van horizon tot horizon. Maar achter dien voor hem zichtbaren horizon lagen weer nieuwe verten en als een nietige stip vloog de postduif in den hemelocean op zoek naar zijn woning. ☼ Ongemerkt is de verandering gekomen. Het strak blauwe gewelf is grauw geworden. Machtige wolkenbergen groeien, stapelen zich op elkander en belemmeren het uitzicht. Diepe wolkspelonken gapen met wijde muilen dreigend naar den kleinen vlieger en grommend rolt de donder en de bliksem split met zijn tweesnijdend zwaard de zwarte luchten, die, voortgejaagd door den opstekenden ocean, Blauwkras van alle kanten bestormen. ☼ Toch vliegt hij voort, nu eens als een veer opgenomen door den wind, dan weer vechtend tegen de vlagen hagel en regen, die zijn broze gestalte teisteren. ☼ Eindelijk moet de moedige, kleine vlieger den strijd opgeven en daalt doornat op een akker, waar hij onder de groote bladeren van de mangelwortels een schuilplaats zoekt voor den nog steeds neerkletterenden regen. Doodmoe steekt hij den kop in de veeren en sluimert in. De bui drijft voorbij. Schoongewasschen ligt de aarde in de verwarmende stralen van de zon, die opnieuw in vollen luister aan den hemel staat. ☼ Blauwkras is ontwaakt en verkwikt door den slaap strijkt hij zijn veeren glad, die nu weer geheel opgedroogd zijn. Hij voelt zich weer sterk, maar alvorens den tocht te vervolgen, moet hij eerst den honger trachten te stillen, die na dezen moeizamen strijd zich duchtig laat voelen. ☼ Naarstig zoekt hij naar zaden van onkruid en andere eetbare zaken, welke op den akker voldoende aanwezig zijn en in zijn ijver bemerkt hij niet, dat de kater van de boerderij, die na een onweersbui graag op jacht gaat, zich in de voren langs den akker neer drukt en wacht op de komst van den zwerver, die zich van geen gevaar bewust is. ☼ Steeds en steeds meer nadert Blauwkras de plaats, waar de loerende kater gereed ligt om den doodelijken sprong te doen en reeds trekt deze de achterpooten onder het lijf om op 't juiste oogenblik op te veeren, als een winterkoninkje in het lage hout met schetterend gejuuw zijn waarschuwing uitschreeuwt. ☼ De kater springt hoog op, maar even vlugger is Blauwkras, die ternauwernood den dans ontspringt en met krachtige wiekslagen het luchtruim kiest. ☼ En nu gaat 't verder, regelmatig flip-flappen de vleugels, de kilometers verslindend. De duif gevoelt, dat hij de til nadert, zien kan hij ze nog niet, maar zijn instinct voert hem in de juiste richting. ☼ Daar rijzen aan de kim torens en daken en nu herkent Blauwkras het gebied, dat hem lief is. Sneller en sneller gaan zijn vleugels en reeds strekt hij den hals en strijkt hij de wieken, als van een der torens een sperwer zich in de lucht werpt en met snelle slagen boven Blauwkras tracht te komen. Maar hoe jong deze ook is, hij kent het gevaar en ook hij slaat opnieuw de vleugels uit om al hooger en hooger te stijgen. De vermoeienissen van de lange, moeilijke reis doen zich gevoelen en niet lang duurt 't, dat de sperwer zich boven de duif bevindt.

(Slot op bladz. 564)

Deze menschen, met hun geringe levensbehoefden en onkosten, doen de groote solide zaken zware concurrentie aan. Gelukkig is het land thans voor dit soort avonturiers gesloten. ☼ Een gezellige oude heer aan boord begint de tropen te voelen. Hij is volbloed Nederlander, die zijn schaapjes op het droge heeft en nu geniet van het reizen in vreemde landen na een werkzaam leven. Voor het eerst heeft hij zijn jas uitgelaten, na eerst terdege geïnformeerd te hebben, of men zoo iets doen kon. Als twee breede banen liggen zijn bruine bretels op het geelzijden overhemd, waarvan de boord openstaat, want zelfs van de das heeft hij afstand gedaan. Hij loopt van boord naar den wal en van den wal naar boord. Hij vergelijkt prijzen en qualiteiten, staat verwonderd, dingt bij de Britsch Indiërs af tot het dezen bruinen broeders groen en geel voor de oogen wordt en schijnt, te rekenen naar het aantal pakjes, dat hij successievelijk aan boord brengt, over een zeer uitgebreide familie te beschikken. Soms is zijn koopmanschap zelfs een Britsch-Indiër te erg en leidt tot een drukke gesticulatie en onverstaanbaren woordenvloed, waarna de oude heer kalm den winkel uitgaat, alleen maar om terug geroepen te worden en in het bezit te raken van het begeerde voorwerp tegen „zijn prijs”. ☼ „Want”, zegt hij met veel menschenkennis, „als zij mij een prijs vragen, dan begin ik met de helft van de helft te bieden. Dat is dan ongeveer de prijs, die het goed waard is”. ☼ Met een zekeren trots laat hij iedereen zijn dingen zien, vertelt zijn ervaringen en den prijs, waarvoor hij het gehad heeft. Daarmede jaagt hij ieder anderen tourist tegen zich in harnas, want de anderen hebben vaak tweemaal zooveel betaald. Speciaal de Engelsche touriste schijnt erin geloopt te zijn met de Panamahoeden en wij verwachten morgen een zuren ochtend voor den betreffenden winkelier. ☼ Als de avond daalt, schitteren langs het Schottegat de honderden lichtjes van de raffinaderij. De lange houten schipbrug wiegt zachtjes op de deining van het water. Langs de De Ruyterkade is nog eenig leven. Busjes rijden rond, wachtend op een vrachtje. Op de schoeners, aan den kant gemeerd, spelen Venezolanen een ingewikkeld kaartspel. Zij hebben een zeil bij wijze van tent gespannen en het licht van de stormlantaarn schijnt op hun groote sombrero's en bruine, niet altijd erg gunstige gezichten. Uit eenige café's klinkt muziek. Een matroos slentert naar boord, betaalt zijn twee cent aan den brugwachter, misschien de laatste twee cent die hij overhield na zijn bezoek aan de verschillende aanlokkelijke gelegenheden, welke men in iedere haven kan vinden. ☼ Het licht van den vuurtoren glimt in de duisternis, het licht van de boei flikkert regelmatig, aan — uit — aan — uit. Stram staat de schildwacht voor de poort van het Waterfort. ☼ Curaçao slaapt in, reeds vroeg in den avond. Onder een lantaarn spreekt iemand door de publieke telefoon, die daar is aangebracht. Gelijk een waterval klateren de woorden uit zijn mond, en zijn ééne hand doet wanhopige pogingen om het gesprek bij te houden. In de bar van het hotel zitten een paar Amerikanen met een flesch whisky tusschen zich in. Zij drinken veel en praten weinig. Men is uitgesproken op Curaçao. Iedereen kent iedereen en men weet teveel van elkander, om niet voorzichtig te zijn. Goede vooruitzichten zijn in de tropen dikwijls vernietigd door geroddel, goede huwelijken tot een hel gemaakt door scherpe tongen en een goede gezondheid vaak verloren gegaan door den drank. Wanneer zullen de menschen leeren, zich uitsluitend met hun eigen zaken te bemoeien? ☼ Nijdig sputtert een loodsbootje naar zee, waar een schip wacht. Als de brug opengaat, maakt een schoener van de gelegenheid gebruik om de haven te verlaten. Een zwaar puffende motorboot trekt het ranke vaartuig tot in zee. Dan bollen de zeilen zich in den wind en de scherpe neus snijdt door het water. Waar komt de schoener vandaan en waar gaat hij heen? Soms lossen zij in Curaçao ingeslagen artikelen op een stil plekje aan de kust van Venezuela, soms smokkelen zij goederen naar de omliggende eilanden. Soms komen zij nooit meer terug en verdwijnen in de een of andere typhoon, want de radio kan hen niet waarschuwen tegen het komende gevaar. ☼ De oude heer met de bretels geeft te kennen, dat hij naar bed gaat. Zijn zaken op Curaçao hebben hem meer aangepakt, dan hij zelf wil weten. ☼ De wind steekt weer op en rimpelt het gladde water in het Schottegat. De eeuwige wind. Naast mij praten twee menschen over olie. De eeuwige olie. . . . Curaçao. R.

DE VLIST BIJ DEN WEG NAAR POLSBROEK

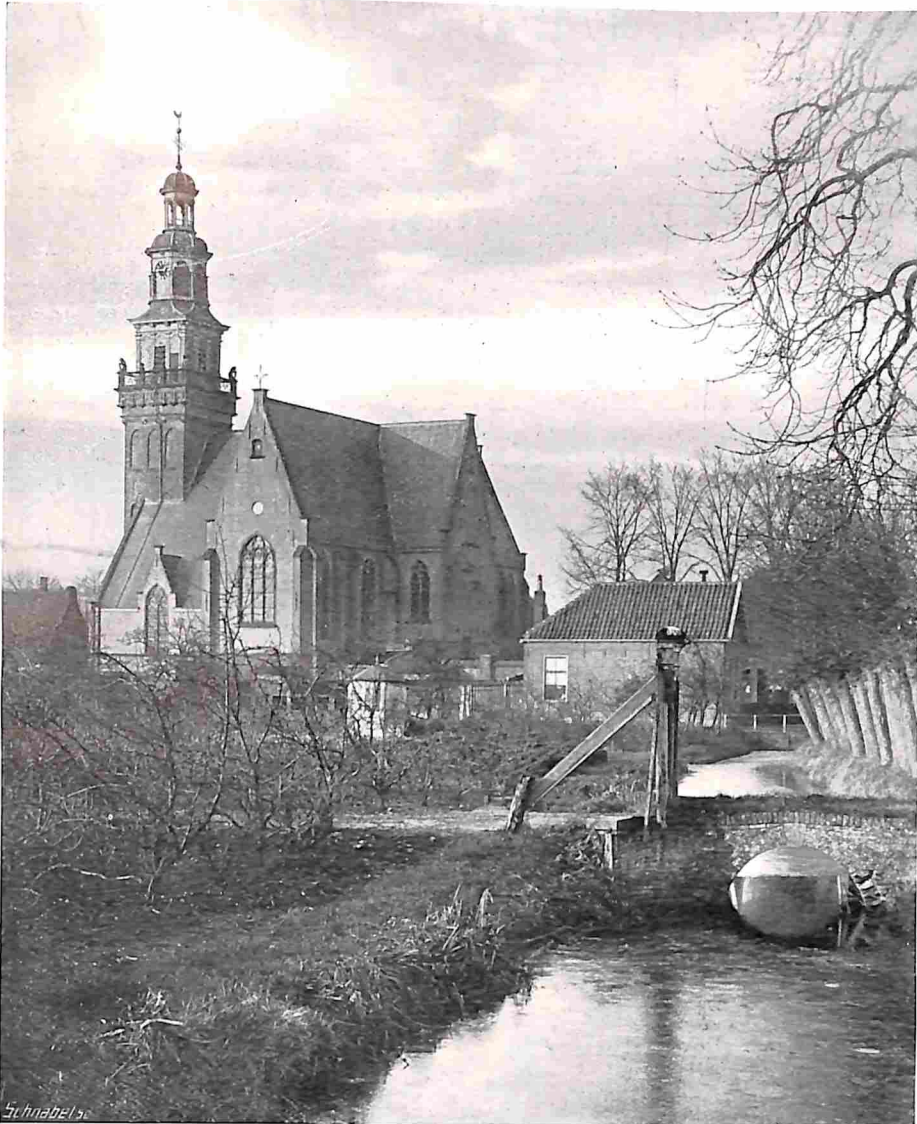
Tusschen Haastrecht en Schoonhoven. - De Vlist

DOOR C. G. H. BLOEMEN

TUSSCHEN Haastrecht en Schoonhoven, aan den uitersten Oostkant van de Krimpenerwaard, dicht bij de grens tusschen de provincies Utrecht en Zuid-Holland, stroomt stillekens de Vlist. Het is maar 'n betrekkelijk kort water, 'n goede acht kilometer, met alle bochten en krommingen mee. En noch Haastrecht, noch Schoonhoven liggen ver buiten bereik van de centra. Als ge dus op 'n goeden middag „er eens uit” wilt zijn en de stadsdrukte ontloopen, neem dan uw fiets, laat u per trein tot Gouda brengen, stap daar op en kijk er niet te veel rond, want dat vordert heel uw tijd, en rijdt over den IJsseldijk naar Haastrecht, langs de Vlist tot Schoonhoven, rust daar een wijle en keer dan langs denzelfden weg terug. Ge zult dan nog aan uw huiselijken avonddich kunnen aanzitten, zóó weinig tijd en zóó weinig inspanning zal dit tochtje, waarop ge den vrede van de natuur in al zijn volheid zult hebben ervaren, van u vergen. Maar zoek dan geen al te schrille tegenstellingen. Verwacht in den polder niet de emoties van een wandeling over een Boulevard des Capucines of een Place de l'Opéra, die Parijs u bieden kan. Als ge naar de Vlist komt, zult ge u moeten kunnen verheugen om simpele dingen, die heelemaal geen sensaties bieden en die u ook niet tot exclamaties van verbazing zullen verleiden, maar die u een goede, eenvoudige vreugde geven. Zoo'n echt diepe vreugde, waarvan uw oogen gaan glanzen en een stille, innerlijke vrede in u achterblijft. En daar komt dan wellicht ook nog wat trots bij, om het vaderlandsche verleden, dat daar, wat verder in de provincie, nog niet door de nieuwe-zakelijkheid is verdrongen. Want we willen elkaar wel bekennen, nietwaar, dat, hoe zeer we ons vermeien in de geneugten des modernen levens, we diep in ons beste zelf verdoken, toch altijd nog wat heimwee koesteren, wat verlangen naar eenige bevrijding — al is 't dan ook voor een korte stonde — uit den ban van het gerationaliseerde

leven. Op 't land immers zijn verleden en heden nog niet uit elkaar gerukt, daar vloeien de dingen van gisteren nog rustig ineem met die van vandaag. Daar valt 't reizen in de ruimte nog samen met het reizen in den tijd. Dat is toch duidelijk? Ge kunt reizen om de afstanden te overwinnen, om van plaats tot plaats te gaan; ge kunt ook reizen, maar dan met den geest, om den tijd te vermeesteren, om van eeuw tot eeuw te gaan, om in het verleden 't spoor der historie te volgen. Als ge zóó reist, naar tweeërlei zin, reist ge als 'n gerijpt en rijk mensch. Laat dan Baedeker thuis. Die werkt de betweterij in de hand en noodt u tot sight-seeing met gesloten hart in 'n open auto. Dat moet ge niet doen. Ga in allen eenvoud, wees ontvankelijk voor 't ware, 't goede en 't schoone, dat Holland in z'n stedekens en polders en vaarten voor u bewaard heeft. Als ge in deze gesteldheid van geest het tochtje langs de Vlist eens maakt, zal 't u niet berouwen. ☒ Wanneer ge dan, over dien machtigen IJsseldijk, den Goejanverwelledijk, op Haastrecht toe gaat, dan komt ongetwijfeld in uw herinnering die merkwaardige 28ste Juni van 1787, toen daarginds, nog voorbij Haastrecht, op de hoogte van Hekendorp bij de Goejanverwellesluis, prinses Willemijntje werd aangehouden door de „Keezen”. Wat haar prinselijke gemaal, dien aarts-aarzelaar Willem V, niet wilde, durfde zij wel. Ze ging naar Den Haag, opdat de Oranjemannen in haar tegenwoordigheid een stimulans zouden vinden voor hun streven. Maar de Goudsche vrijcorporisten staken een spaak in 't wiel en deden Willemijntje bij de Goejanverwellesluis onverrichter zake terugkeeren. Daarmee was een begin gemaakt aan het zoo tragische einde van den befaamden Patriottentijd. De prinses bereikte op haar reis Haastrecht niet, maar wij zijn intusschen al dat maken — genaderd. A propos, weet ge hoe Haastrecht aan z'n naam komt? Dat zit zoo, volgens een oud verhaal, dat ik

DE NED. HERV. KERK TE HAASTRECHT, GROOTENDEELS UIT DE 2e HELFT DER 15e EEUW, NA DEN BRAND IN 1896 GEWIJZIGD

hier woordelijk weergeef: „Eenige eeuwen geleden had de baljuw eenen criminelen gevangene gekregen, en wel juist omtrent den hooibouw, als wanneer de regters, welke boeren waren, hunne handen vol werk hadden; evenwel hadden zij zooveel tijd uitgespaard als noodig was, om het vonnis des doods over den misdadiger uit te spreken. Maar nu ontbrak het weer aan tijd, om dat vonnis ten uitvoer te brengen, en om het uit te stellen en den gevangene tot nadere gelegenheid te bewaren, daartegen deed zich weder eene zwaarigheid op, namelijk de kosten, welke daarmede gepaard gingen. Dat alles in aanmerking genomen zijnde, werd besloten den gevangene voor te slaan, om staande den tijd, dat hij op den dood moest wachten, zich bij zijne vrienden en bekenden te gaan ophouden, ten einde behoorlijk afscheid van hen te nemen, en dan op zekeren bepaalden tijd terug te komen om opgehangen te worden (want volgens het geslagene vonnis zou hij met den koorde worden gestraft); de gevangene zei dit voorstel wel te willen aannemen, doch bracht zijn rechters onder het oog, dat hij geen geld had en zijn familie hem niet kon onderhouden, dat hij derhalve lichtelijk genoodzaakt zou kunnen worden, om weer te stelen, en dan gevaar liep elders in handen van de justitie te komen, waardoor hij zijn thans gegeven woord van eer, van te zullen terugkomen om opgehangen te worden, niet zou kunnen gestand doen. De rechters, deze aanmerking gegrond vindende, lagen onder elkaar iets voor

den gevangene uit, genoeg om reis en kostgeld te hebben. De man, deze penningen ontvangen hebbende, vertrok, maar vergat, zoo als men denken kan, op den bepaalden dag terug te komen. De noodige voorbereidselen voor de executie waren intusschen reeds gemaakt. Omtrent één jaar na dien, viel andermaal een crimineele gevangene in hunne handen — nu was het een vrouw — en wel toevallig weer in den tijd der drukte van hunne bezigheden, waarom zij besloten, teneinde niet meer bedrogen te worden, de misdadigster onverwijld, zonder vorm van proces op te hangen. Wat dan ook geschiedde. Weinige dagen daarna ontdekte men echter, dat men veel te overijld was te werk gegaan, want de vrouw bleek onschuldig te zijn, waarom Haastrecht niet alleen zijn halsrecht zou verloren hebben, maar het zou toen ook tot schande den naam Haastrecht, dat is overhaast recht, gekregen hebben”. Zoo luidt het oude verhaal voor welks authenticiteit ik overigens nergens borgen kon krijgen. 'n Aardig verhaal is 't niettemin. En al moet 't dan ook al waarschijnlijker geacht worden, dat dit stedeke zijn naam heeft ontleend aan een veer — tricht, trecht — dat hier over den IJssel moet zijn geweest, de geschiedenis van die naieve boerenrechters is toch teekenender voor den oud-volkschen geest onzer vaders, dan zoo'n zakelijk-nuchtere naamsverklaring. Er zijn er, die volhouden, dat Haastrecht — de bewoners zelf spreken van Haastert — reeds in 1294 een afzonderlijke heerlijkheid was met eigen heeren, en dat het zijn naam zou gegeven hebben aan het bekende geslacht van Haastrecht, dat gesproten is uit het huis van Arkel. Het wapen van Arkel figureert in elk geval nog met dat van Haastrecht in den gevel van het mooie, typische XVIIe eeuwse stadhuisje. Dit gebouw werd gezet in 1618, maar, naar verluidt, deerlijk vermindert door den wansmaak van het begin der vorige eeuw. Onder leiding van Monumentenzorg

is het echter in 1907 gerestaureerd en staat daar nu weer in allen luister. Als ge er voor staat, zult ge er meer dan 'n half oog aan wagen, ook al zoudt ge niet geporteerd zijn voor bouwkundige schoonheid. Zoo'n gaaf en bevallig renaissance geveltje vindt men niet overal. Haastrecht heeft ook nog 'n oude kerk, in minder gaven staat weliswaar dan het raadhuisje, maar toch niet minder aantrekkelijk. 't Is een kerk met een driebeukig schip en 'n breed

DE THANS VERDWENEN MOLENS AAN DE VLIST

dwarspand, dateerend uit de XVe eeuw, van 't type dat men gewoonlijk kruiskerk noemt, De sierlijke, ranke toren dateert uit verschillende perioden. Het onderstuk heet zelfs te stammen uit de XIIIe eeuw. De rest is echter ten deele uit de XIVe eeuw en ten anderen deele uit recenten tijd. Het koor is na den brand, die deze kerk in 1896 voor een goed deel verwoestte, niet meer herbouwd. ¶ Als ge Haastrecht verlaat in de richting van de Vlist, hebt ge 'n goed zicht op de kerk, zooals de gereproduceerde foto op de vorige bladz. ons toont. ¶ 't Is, nu we Haastrecht verlaten hebben, nog slechts 'n kweste van meters om langs de Vlist te komen. Waarom deze stroom eigenlijk Vlist genoemd is, blijkt nergens. Slechts het gedeelte, het langste gedeelte namelijk tot aan de Voornebrug, de laatste brug vóór Schoonhoven over dit water, wordt Vlist genoemd, het verdere deel, van die brug tot Schoonhoven heet Bottersloot. Henricus van Berkum zegt er in zijn „Beschrijving van de Stadt Schoonhoven” van: „De kromtens die men er in (in de Vlist wel te verstaan) gewaar wordt, doen mij denken, dat zij geen gedolven gragt, maar veel eer een sprank of kreek van een rivier zoude zijn, veroorzaakt door watervloeden, eer de Lek of IJssel bedijkt waaren. Ik gisse dan, dat de Vlist, een kreek zijnde, haare oorsprong uyt de IJssel nam, door twee kreeken, de een de Weeteringe door Polsbroek en Benschop vlietende, en de ander langs de Lopiker Weeteringe, welke zijn loop hadde tot bij de thans genoemde Voorenbrugge, van daar zig ten deele noordwaarts wendde, en de andere kreek ontvange hebbende, tot Haastrecht in den IJssel stortede”. ¶ Dit voor de Vlist betreft. Van het gedeelte, dat Bottersloot genoemd wordt heeft de historie overgeleverd, dat het een „gedolven gragt” is, waarschijnlijk een werk van heer Hugo, bijgenaamd Botter, zoon van Jan, die in 1078 heer van Arkel werd. ¶ 't Eerste ding, dat we tegenkomen daar aan de Vlist, is 'n ontredderde molen. Wat staat dat wrakke overblijfsel daar droevig, als een waarschuwend teeken tegen de schending van ons Hollandsche polderlandschap. Er zijn al heel wat molens verdwenen hier. En u moet weten, dat in de buurt zelfs de streek ligt waar de wind-watermolens het eerst gebruikt werden. Omstreeks 1400 was men tot de ontdekking gekomen, dat men door middel van windmolens het water uit de polders kon malen. 't Ging echter evenals tegenwoordig, men stond in den beginne wat wantrouwend tegenover nieuwigheden. Zoo duurde 't tot 1450 alvorens de eerste wind-watermolens werden gebouwd en sedert die stonde heeft men er de polders rijkelijk mee gestoffeerd. Wat is ons Hollandsche volk er dankbaar voor geweest! Niet slechts om het nut, dat de molens hadden, maar ook, en heusch niet 't minst, om de verhooging van de landelijke schoonheid. Maar eilaas, evenals zoovele goede dingen, vallen thans ook de molens ten prooi aan de grijparmen van de moderne, zakelijke techniek. Wat de watermolekens met hun ranke wiken best kunnen, het water overhevelen, dat doen de electrisch gedreven pompinstallaties veel beter. Maar ach, wat aan nuttig effect wordt gewonnen, gaat aan schoonheid geheel verloren. Stel u de Vlist voor, die goede, mooie, stille Vlist, die daar nog stroomt als ware nooit een vernuftig mensch aan haar boorden geweest, zoo onberoerd en onbedorven, stel u dat water voor, aan beide zijden op regelmatig verdeelde afstanden geflankeerd door lange en plompe watermachines met leelijke schoorstenen er boven uit. We kunnen daarom trent intusschen gerust zijn. Wat langs de Vlist nog aan molens bestaat, en er zijn er nog verscheidene, wordt bewaakt door de sympathieke vereeniging „De Hollandsche Molen”, die heel haar hoop, haar waarlijk gegronde hoop, gevestigd heeft op de toepassing van de sedert korten tijd toegepaste stroomlijnwiken, waardoor de capaciteit van de molens aanmerkelijk wordt vergroot en aan den schoonen vorm niet merkbaar veel behoeft te worden veranderd.

(Slot volgt)

DE NIEUWE CLUSIUSTUIN TE LEIDEN

DOOR J. M. STERCK—PROOT

NADAT in 1575 Leiden het privilegie had gekregen voor de stichting eener hoogeschool, werd in 1587 ten bate der studenten in de medicijnen ook een tuin aangelegd. Dit was de vijfde universiteitstuin van Europa; de eerste was in 1545 te Padua aangelegd. Aanvankelijk kreeg de professor in de medicijnen voor zijn bijzondere botaniezorgen een extra-jaarwedde van vijftig gulden, maar de tuinruimte kwam eerst ten volle tot haar recht, toen in 1593 de beroemde Zuid-Nederlandsche botanicus Charles de l'Escluse of de Lécluse tot een soort honorair professor werd benoemd. Toen deze, die zich Clusius noemde, te Leiden kwam, was hij reeds 67 jaar oud, had naar planten en zaden speurend heel Europa doorreisd en de laatste veertien jaar de keizerlijke tuinen te Weenen

HET RAADHUIS VAN HAASTRECHT (1618)

DE VLIST TE VLIST

verzorgd. Reeds had hij eenige jaren te voren den Leidschen tuin verschillende merkwaardige zaden toegezonden. Nu echter wijdde hij al de krachten van zijn laatste dertien levensjaren aan een systematische beplanting van den ersten Leidschen hortus, gelegen in wat nu het voorste deel van dezen prachttuin is, die eerst later over het gracht-watertje zou worden uitgebreid tot aan den Witten Singel. Op deze tuinplek werd voor Clusius in 1599 ook een „wintergalerij” voor de tropische gewassen gebouwd; dit werd dus de eerste kas van den Leidschen hortus. ☞ Clusius' hulp bij de inrichting was de Delftsche apotheker Dirck Cluyt, die zich Clutius noemde en in den vorm van een samenspraak met Clusius een merkwaardig Nederlandsch boekje over de bijen heeft geschreven, merkwaardig vooral voor den pooveren stand der wetenschap in die tijden. ☞ De leiding voor de systematische inrichting van den Leidschen kruidtuin berustte geheel bij Clusius en in de registers der Universiteit is in later eeuwen een afschrift weergevonden van een teekening met alle rechthoekige bedden en bedjes, voorzien van een legenda, waarin al de eerste 1400 planten en ook de later gewonnene opgeschreven waren. ☞ Toch zou ondanks die uitvoerige opgave het niet mogelijk geweest zijn alle geplante soorten te definieeren; omdat toen — 150 jaar vóór Linnaeus zijn algemeen aangenomen systematisering bracht — ten eerste haast elke wetenschappelijke botanicus er een eigen groepeerings van soorten op na hield en bovendien Clusius, die ook een echt taalgenie was, in het bijzonder een groot latinist, voor verschillende planten eigen of uit den vreemde overgenomen benamingen had. ☞ Om deze laatste en ergste moeilijkheid uit den weg te ruimen bezat de Leidsche bibliotheek echter uitstekende hulpmiddelen,

vooral in den vorm van een soort 17de eeuwse plantendictionnaire door Charles Bauhin, in 1623 te Basel uitgegeven, waarin hij van alle bekende en ooit vernoemde planten de synonieme namen had verzameld. ☞ Reeds jaren koesterden de Leidsche botanici de illusie den Clusiustuin weer, zij het dan niet mogelijk op de oude plaats, dan toch in den ouden vorm in te richten, en toen nu in 1932 de tuin vrij kwam aan den voet van het zoogenaamde Statencollege, waar indertijd met subsidie der Staten theologie werd onderwezen, werd deze grond bestemd voor den nieuwen Clusiustuin, zoodat de oude gevel waarachter Gomarus en Arminius indertijd hun hevige debatten hielden, nu den fraaijen achtergrond vormt voor dit tegelijk nieuwste en oudste deel van den Leidschen hortus, dat men bereikt door de groote manégepoort in de Kaiserstraat. ☞ Het waren de oud-privatdocent Dr. Hunger en de hortulanus H. Veendorp, die dank zij hun nasporingen den Clusiustuin voor 98% weer nauwkeurig herstelden. Ook werd weer als van ouds een priël en een houten boogpoortje als afscheiding van het eerste en latere deel van den tuin aangebracht en als eenige nieuwe versiering een groot borstbeeld van den stichter geplaatst. ☞ Het doel van Clusius ging ver boven dat van een gewonen medischen tuin uit. Hij wilde namelijk zooveel mogelijk merkwaardige gewassen uit binnen- en buitenland aanplanten. Daarvoor was hij wel de aangewezen botanicus, die niet alleen alle bekende Europeesche tuinen had doorzocht, maar bovendien alle in Europa verschenen boekwerken over botanie tot zelfs die van den Portugees Acosta uit de landstalen in het Latijn had vertaald. ☞ Clusius wist aldus de algemeene botanische kennis dermate te verrijken, dat als het fraaie geïllustreerde Cruydboeck, waarin de Zuid-Nederlander Dodoens of Dodoneus in

DE CLUSIUS-TUIN IN DEN HORTUS BOTANICUS TE LEIDEN

1554 voor het eerst de Latijnsche kruidboeken „verdruytschte”, in 1608, en weer in 1618 te Leiden wordt herdrukt, in een bijvoegsel van niet minder dan een 130 foliobladen allerlei nieuwe planten kunnen vermeld worden, volgens den uitgever grootendeels ontleend aan de geschriften van „den wytvermaerden en hoochgeleerden Carolus Clusius”, naast wien echter ook Lobelius moet worden genoemd. ☞ Bij een vluchtig kijkje in den nieuwen tuin zien we allereerst op de naam-bordjes soms wel vier namen staan d.z. bij de thans algemeen aangenomenen ook de Latijnsche en Nederlandsche namen van Clusius' tijd en diens nieuwe betitelingen. Als hij bijv. van de Stinkende Gouwe de eerste mutatie met sterk gevindde bladeren ontvangt van den Heidelbergschen apotheker Sprenger, krijgt die plant den bijnaam van Sprengerianum. In de betiteling van den Ganzevoet als Lammekensooren en de benamingen rooze en tijdelooze herkent men den Zuid-Nederlander in Clusius. ☞ Clusius was ook een der eerste botanici die den aardappel en zijn bruikbaarheid heeft beschreven. Hij plaatste dien in zijn tuin als „Papas americanorum” in zijn bed met Solanaceën, waar thans weer aardappelzaad uit Peru gezaaid werd. Vlak daarbij kweekte hij twee soorten van tomaten, namelijk roode en gele. Hij betitelt ze gulden appel en teelde haar alleen als sierplant; trouwens de tomaat is eerst in de laatste helft der 19de eeuw hier om zijn vruchten aangeplant. ☞ Clusius maakte ook den drakenbloedboom hier bekend en in zijn tuin stond en staat weer bamboe en gemberplant, vijgencactus en oleander, zoetwortel (zoethout) en aloë. ☞ Naast een reusachtig uitgedijde veldzuring en een smeerwortel lagen, na een schoonen bloei in April, reeds verdord de bladeren der

Foto A. A. Bake

BOEDDHA IN DE BOSSCHEN BIJ ANURADHAPURA

Mandragora, de Duitse Allraune, bij ons dolwortel geheeten, die haar klassieke naam dankt aan den vorm harer wortels, als van twee over elkaar staande menschenbeenen. Het zou door haar slaapverwekkende kracht geweest zijn, dat de toovenaar Circe, Odysseus' makkers tot haar slachtoffers wist te maken en die in Shakespeare's Moor van Venetië met papaver als sluimerdrank vermeld wordt. ☞ Van de inheemsche planten had Clusius reeds de dubbele dotterbloem en de vergiftige boterbloem, toen gouden knoepjes genoemd, zooals hij van de koekeksbloem ook de Russische soort „brandende liefde” in zijn tuin had. ☞ De lijst van merkwaardige gewassen is met dit alles natuurlijk verre van uitgeput. Het aardige gidsje van den tuin vermeldt nog drie soorten met doorgroeiende bloemen, nl. een madeliefje, een goudsbloem en een ranonkel. ☞ Uit dit alles blijkt wel, dat de herstelde Clusiustuin voor plantenvrienden een nieuw aantrekkingspunt vormt in het merkwaardige Leiden.

Foto A. A. Bake

„MOONSTONE” BIJ ANURADHAPURA

CEYLON

DOOR ARNOLD A. BAKE

TUSSCHEN Ceylon en ons Java bestaan vele overeenkomsten, zeker tusschen dat gedeelte van Ceylon dat wij, Hollanders, gewoonlijk te zien krijgen en ons voornaamste eiland. ☞ Ceylon ligt even ver boven den evenaar als Java eronder, en het Noordelijke eiland beantwoordt evenzeer, althans in de buurt van Colombo, aan wat wij gewoon zijn ons onder een tropisch land voor te stellen als het Zuidelijke. Daar zijn de vochtige

warmte, de geweldige regens, de overdaad van plantengroei, — groen en groen en groen — het karakter van de kuststreek, bepaald door de eindelooze kokospalmen en de rijstvelden, en den achtergrond van bergen op korten afstand van de kust. ☞ Ook cultureel bestaan er overeenkomsten. Ceylon en Java zijn in ver vervlogen eeuwen gekoloniseerd door Hindoes uit Voor-Indië, met een sterken Boeddhistischen invloed, en later door de zelfde opeenvolging van Westersche machten. Zij kenden elkander goed: machtige vorsten van Ceylon voerden oorlogen op leven en dood met heerschers van Sumatra en Java. ☞ Reizigers, die op de thuisreis van ons Indië Colombo binnenvallen en er tochtjes de bergen in naar Kandy maken, zullen zich ook niet in een geheel andere wereld verplaatst voelen, veel minder dan zij die den korten afstand van Voor-Indië naar Colombo afgelegd hebben. Want er is geen grootere tegenstelling denkbaar dan tusschen het kustland dat men 's namiddags verlaat, hetzij bij Mandapam, hetzij bij Tuticorin, en dat wat men den volgenden morgen bij aankomst te Colombo te zien krijgt. De uitgedroogde vlakte, heet en dor, met de stijf uitstaande, harde waaiers van de palmiras, en vergeelde tjemaras op den rand van helwitte zandvlakten, stuivend als ons duinzand, en de groene broeikas van Zuidelijk Ceylon.

☞ Ook de tegenstelling tusschen de Tamil-bevolking van de Oostkust van Voor-Indië en de Singhaleezen is buitengewoon opvallend, in houding, uiterlijk en karakter: een tegenstelling die door beiden ook wel degelijk gevoeld wordt. Voor zeer vele ontwikkelde Singhaleezen is een reis naar Engeland in hun gevoel minder ver dan de overtocht van enkele uren naar het vasteland, en een huwelijk van een Singhalees met een Europeesche wordt dikwijls minder gek gevonden dan dat van een Ceylonees met eene Voor-Indische. Ook in Voor-Indië voelt men Ceylon als een vreemd land, en onderbewust leeft het eiland toch altijd nog als het eiland der demonen in de verbeelding van het volk. ☞ Te merkwaardiger is die sterk gevoelde tegenstelling, als men realiseert hoe nauw Voor-Indië en Ceylon toch geologisch verbonden zijn; dat men per schip van Madras komend, niet recht door naar Colombo kan gaan, maar het heele eiland langs het O. naar het Z. om moet varen, om dan Colombo van het Zuiden af te naderen, omdat de berg-rug, die eens de beide landen verbond slechts 2—5 vaâm onder water ligt in de straat tusschen Danushkodi en Talaimanar. ☞ Volgens de Indische overlevering zijn deze ondiepten de resten van de brug, die eens de held Rama met behulp van zijn bondgenooten gebouwd heeft om daarlangs zijn leger van beren en apen te voeren en den demonenvorst Ravana in zijn eigen land te verslaan, om zoo zijne geliefde vrouw, Sita, terug te winnen. ☞ Deze epische strijd is het legendarisch beeld der werkelijke historie, want in den loop der eeuwen, waarin de geschiedenis geboekstaafd is, vinden we niets dan plundertochten van Voor-Indiërs naar Ceylon en strafexpedities van Ceyloneesche vorsten naar Voor-Indië (dit natuurlijk gezien van het standpunt der Ceyloneesche geschiedschrijvers). ☞ Vaak hadden die veroveringstochten uit Voor-Indië duurzame kolonisatie ten gevolge, zoodat er op Ceylon een groote verscheidenheid van bevolkingslagen is, van de oerbevolking, de nu haast uitgestorven Vedda's, af, tot de

laatste laag der Tamil-koelies op de theeplantages toe. ☼ De Singhaleezen zelf, die zich als de Ceyloneezen bij uitstek beschouwen, waren ook eens binnentrekkende veroveraars. Na hen kwam een herhaalde influx van Tamils, die zich echter voornamelijk in het Noorden van het eiland hebben gevestigd, de streek van Jaffna, die in klimaat en voorkomen veel overeenkomst vertoont met het O. van Voor-Indië, de zoogenaamde „dry zone” van Ceylon. ☼ In het algemeen genomen kan men zeggen dat de Singha-

leezen en de Tamils zich afgescheiden van elkaar houden, al komen vermengingen in huwelijk wel voor, en zijn die zelfs in zekere perioden van de geschiedenis heel veelvuldig geweest, vooral wanneer Singhaleesche vorsten huwelijken sloten met Tamil-prinsessen. In de onderste lagen van de bevolking vindt men ook veel Vedda-bloed. ☼ Ras-zuiverheid is daar dus, als overal, een fictie. Daar de cultuur van Ceylon — namelijk die welke dateert van voor de Westersche overheersching — behoort aan de Voor-Indische koloniatoren, is het evident dat die in essentie Voor-Indisch is, slechts gewijzigd door de gewijzigde omstandigheden, waardoor veel tot zelfstandige ontwikkeling kwam. ☼ Afgezien van den zeer schaarsch vertegenwoordigden Islam — voornamelijk onder bepaalde klassen van kooplieden — en het Christendom, dat in de laatste eeuwen door Katholieke en Protestantische (meest Anglikaansche) zendelingen zeer krachtig en met veel succes gepropageerd is — vinden we de twee groote godsdiensten van Voor-Indië, het Hindoeïsme en het Boeddhisme, het eerste vooral onder de Tamil-bevolking, het laatste de volksgodsdienst der Singhaleezen. ☼ In het land van zijn geboorte zoekt men reeds sinds eeuwen het Boeddhisme

tevergeefs, het is daar geheel verdreven en opgeslurpt door het Hindoeïsme. Slechts aan de uiterste randen van zijn eens zoo machtig gebied vindt men het nog in leven, in Nepal, Birma, en Ceylon, en in het verre China en Japan, waarheen het zich in de eeuwen van zijn bloei verspreidde. Eerst in de laatste decaden is er in Voor-Indië iets van een Boeddhistische renaissance te bespeuren in een zekeren, zeer beperkten kring, waartoe missionarissen van buiten Indië, zelfs voorvechters van het Boeddhisme uit Europa, veel hebben meegewerkt. ☼ In Ceylon is het Boeddhisme een levende kracht, en een die juist in de laatste jaren weer in invloed is toegenomen. Dit houdt natuurlijk verband met het ontwakend nationaal bewustzijn, dat hier, hoewel niet in zoo sterke mate als in Voor-Indië, zich laat voelen. Het komt veelvuldig voor dat families, die geslachten lang een Engelschen of Portugeeschen naam hebben gedragen, nu bekend wenschen te zijn onder een naam van eigen bodem, met een schoone beteekenis en zeer vaak Boeddhistische associaties. Naast de Y.M.C.A.¹⁾ vindt men de Y.M.B.A. en Boeddhistische scholen voor jongens en meisjes, en zelfs een uitstekend aangeschreven staand Boeddhistisch College, zijn machten van beteekenis. Het is wel merkwaardig dat in deze ook weer Europeanen den stoot hebben gegeven, i.c. de theosophen, aan wie de eer van de stichting van het zoeven genoemde Boeddhistische College toekomt. Het was namelijk eeuwen lang du ton geweest om het Boeddhisme als alleen maar goed voor het lagere volk te beschouwen.

1) Young Men's Christian Association.

De aristocratie behoorde of tot de Katholieke, of tot de Anglikaansche kerk, en in vele Singaleesche families werd slechts Engelsch gesproken. Het feit dat Europeanen zich de moeite gaven om de heilige teksten der Boeddhisten te bestudeeren en daar jaren van studie aan te wijden, opende de oogen van vele Singhaleezen, en zoo werd de herleeft belangstelling in eigen taal en godsdienst een van de zeer belangrijke factoren van het nationalistisch réveil. ☼ Maar ook zonder deze jongste ontwikkeling is het onmogelijk om

Ceylon te noemen zonder aan het Boeddhisme te denken. Bij een eerste bezoek, al gaat men maar niet verder dan Kandy, vallen meteen de okerkleurige gewaden der Boeddhistische priesters op, en Boeddhistische heiligdommen liggen over het heele land verspreid. ☼ Het is wel merkwaardig hoe het Boeddhisme, dat ook hier zonder bloedige veroveringscampagne gekomen is, het artistieke leven van de bevolking beheerscht heeft en beheerscht. Overal waar het Boeddhisme kwam, vinden we daarmee gepaard een opleving van beeldende kunsten, ontwikkelt zich een eigen Boeddhistische kunst. Ook nu nog valt er zeer veel te genieten van uitingen van echte Boeddhistische volkskunst bij de vele feesten, die met den godsdienst samenhangen, maar helaas is het gevoel voor architectuur en beeldhouwkunst in het moderne Ceylon onder de aanhangers van het Boeddhisme vrijwel geheel verloren gegaan, en is veel van wat uit oude tijden overgebleven is, door moderne geloovigen onherstelbaar verknoeid en bedorven. Waar men dan ook heiligdommen vindt, die levende voorwerpen van aanbidding zijn gebleven, is op kunstgebied weinig meer te verwachten. Iets werkelijk schoons is daar een zeldzame verrassing. Maar daar waar de bevolking zich om de een of andere reden niet meer met de oude overblijfselen bemoeit, is nog veel wat het hart verheugt van architectuur en beeldhouwkunst en zelfs schilderkunst: dat zijn de ruïnes van Anuradhapura, Polonnaruwa en Sigiriya, gelegen in een driehoek in het heuvelland ten Noorden van Kandy. ☼ Daar, dikwijls in het hart van de jungle gaan de groote tijden van het Boeddhisme voor ons leven, met hun legenden en schoonheden.

(Wordt vervolgd in het nr. van 8 Dec.)

DATURA'S

FRAAI BLOEIENDE KAMERPLANTEN
DOOR G. KROMDIJK

IN den winter hebben we zeker niet te klagen over het sortiment bloeiende kamerplanten, want reeds zijn de eerste Cyclamens met hun steeds grooter en mooier gevormde bloemen weer verschenen. De Azalea's en de Begonia's staan weer te kust en te keur in de winkels, om dra gevolgd te worden door een ware invasie van Hortensia's en Cineraria's. ☼ Zeker, ook wij vinden die bloeiende planten, stuk voor stuk, even zoovele schoonheden, en natuurlijk koopen we er van tijd tot tijd eens een. Ze kunnen een vrij ongezellig plekje tot het vrolijkste hoekje van de kamer maken, en dat hebben we in deze donkere tijden zeker nodig. Bovendien steunen we er onze kweekers mee, die onzen steun, nu de grenzen vrijwel gesloten zijn, in het geheel niet kunnen missen. ☼ Toch kan men aan het eind van zoo'n Cyclamen- of Hortensia-seizoen wel eens beu worden van steeds die zelfde planten, en de echte liefhebber

Foto A. A. Bake

STUPA BIJ POLLONNARUWA

Foto A. A. Bake

REUSACHTIGE BOEDDHA BIJ POLONNARUWA

BLOEMKROON VAN DE DATURA ARBOREA SUAVEOLENS

verlangt dan ook werkelijk wel eens naar iets anders, iets waar hij eens echt mee liefhebber kan, waar hij van kan stekken, om de jonge planten tot bloei op te kweken, naar die planten, die men in de geheele omgeving niet ziet. ☼ Tot die groep van planten behoort ook de Datura, maar laten we er direct aan toevoegen, dat zij die niet over een lichte en verwarmde serre of warande beschikken weinig succes met de cultuur zullen hebben, daar ze door haar geweldigen groei als kamerplant veel te veel ruimte wegneemt, en door haar groote bladeren te veel licht onderschept. Hebben we de beschikking over een matig verwarmd bloemenkasje, dan gaat een en ander nog beter. ☼ De Datura's behooren niet tot de nieuwe planten, doch werden vroeger reeds op de meeste buitenplaatsen aangetroffen. Er waren nog heel wat verschillende soorten, bruin-oranje wit en geel bloeiende, enkel en dubbel wit. De afbeelding toont ons de enkelbloemige, witte Datura Arborea suaveolens, die we echter toch lang niet zoo mooi vinden als haar dubbelbloemige zuster Datura arborea fl. pl., wat plantkundig eigenlijk niet geheel juist is, Brugmansia moet het zijn. Onder dezen naam komt ze echter op de kwekerijen bijna nooit voor, waarom we dan ook liever de eerste handhaven. ☼ De Datura's behooren tot de familie der Nachtschaden, en zijn na verwant aan de bekende, veel in onze flora voorkomende Doornappel of Datura Stramonium. Die we hier beschrijven is een eerste klas sierplant, hoewel ze de giftige eigenschappen, althans wat de vruchten betreft, met haar Hollandsche zuster gemeen heeft. Bij een goede cultuur kan de plant in enkele jaren een hoogte van twee tot drie meter bereiken, doch ook kleinere planten kunnen zeer rijk bloeien. Prachtig zijn de buisvormige reinwitte bloemen, die in vorm wel eenigszins aan een Gloxinia doen denken, doch waarvan de buis belangrijk langer is, en soms een lengte bereikt van veertig tot vijftig cm, en daarbij nog een heerlijken geur verspreidt. ☼ De cultuur van deze fraaie plant is heel eenvoudig, ze laat zich namelijk door middel van stekken heel gemakkelijk vermeerderen. Dat kan het best in het voorjaar gebeuren. De stekken steekt men in een pot met zandige aarde, waar men een stolp of glas over heen zet, om de atmosfeer vochtig te houden. Zoodra ze wortel hebben, worden ze direct in een Geraniumpot gezet, als grondmengsel veel oude koemest, bladaarde en scherp zand. Half Mei kan de jonge plant naar buiten toe, als we maar zorgen voor een zonnig en beschut hoekje, anders lijden de groote bladen te veel. Wenscht men spoedig flinke planten, dan moet men haar in den vollen grond zetten. Door het genoemde grondmengsel doen we dan nog wat fijn gewreven klei, terwijl we eens in de week een weinig vloeimest toedienen. Half September moet de plant weer in den pot, en steken we haar met een flinke kluit uit den grond. Ze blijft dan nog een veertien dagen, drie weken buiten staan, om dan te verhuizen naar een lichte serre, waar ze den eersten tijd zoo koud mogelijk wordt gehouden. Weldra verschijnen dan de fraai gevormde bloemen. Na den bloei treedt een kleine rustpoos in, men moet dan het gieten verminderen, wat tot gevolg heeft dat de bladeren afvallen. Tegen het voorjaar wordt ze kort terug gesneden, zoonodig van nieuwe aarde voorzien, om daarna een weinig warmer, $\pm 60^{\circ}$ F. gezet te worden, waardoor men spoedig nieuwen groei verkrijgt.

MET DEN AUTO DOOR ALBANIË

DOOR M. VAN ITTERSUM-VAN ITTERSUM

(Slot)

O M vijf uur reden we Valona binnen. Veel valt hiervan niet te vertellen. Het is zelfs mogelijk, dat, indien er de tram en de ooievaarders niet waren geweest, we aan dit plaatsje heelemaal geen herinnering hadden behouden. Maar het voorwereldlijk trammetje, dat uit een lorrie bestond, waarop een paar houten banken waren getimmerd met een zonnedak er boven gespannen, was te merkwaardig, dan dat het onze aandacht had kunnen ontgaan. Een oud, mager paardje trok het vervoermiddel, dat op smalle rails liep, door het stadje. ☼ 's Nachts waren het de ooievaarders, die ons bezig hielden. Want deze dieren, die men in Holland nog slechts weinig ziet, treft men in Albanië bij tientallen tegelijk aan, waar ze in de moerassen langs de wegen naar voedsel zoeken. Nu wilde het toeval, dat twee ooievaardersparen hun nesten op de oude ruïne hadden gebouwd, die vlak tegenover ons hotel was gelegen. Reeds bij aankomst had ik een tijd lang het familieleven gadeslagen, dat zich voor onze ramen afspeelde. Doch hoe had ik ooit kunnen vermoeden, dat ouders en jongen ook 's nachts niet tot rust zouden komen. Want dat was een leven en eene bedrijvigheid en een luid geklepper, die ons den slaap uit de vermoeide oogen hield en mij telkens opnieuw naar het venster dreef. En terwijl ik in den maanhelderen nacht stond toe te kijken, hoe er hier een buurpraatje werd gehouden en daar nog een kikvorsch gebracht aan een jong, dat erg lastig en hongrig was, hoorde ik plotseling op straat onze namen noemen. Nieuwsgierig boog ik mij voorover om te onderzoeken, wie in het verre Albanië over ons, vreemdelingen, kon praten en dat nog wel in het Duitsch, eene taal, die men er anders weinig hoort bezigen. Het was de dikke kok, van wien ik later hoorde, dat hij een Zwitser was, in druk gesprek met een troepje Albaneezen. Indien ik misschien gevreesd had, dat men bezig was een overval op ons te beramen, zou ik weldra merken, dat ik mij vergist had. Want tot mijn verbazing hoorde ik in alle toonaarden onzen lof zingen. Men vond het flink, dat we ongewapend — hoe wist men dat? — door het binnenland waren getrokken en men verheugde er zich over, dat het niet onze auto was, waarvan men gisteren had vernomen, dat zij in de diepte was gestort. Dat zou geen goede reklame zijn geweest voor het veilige reizen in hun land. Waarom koning Zogoe zoo weinig deed om het vreem-

KRUJA

delingenverkeer te bevorderen? Dit bracht altijd geld in het laadje en dat kon men best gebruiken, want waren ze niet allen even arm? Doch zomers was het met reizen toch niets gedaan. Door de vele moerassen was het gevaar voor malaria te groot. Of de vreemdelingen dit wisten? Ik glimlachte om hun bezorgdheid en gevoelde lust, den dikzak toe te roepen, dat we reeds dagen lang kinine slikten en ook met water de grootste voorzichtigheid in acht namen. De bevolking raadde het immers zelf af er van te drinken. Het heeft ons echter dikwijls groote moeite gekost onzen hevigen dorst te bedwingen. Want honger hadden we in de ontzettende hitte zelden, maar dorst, altijd door dorst. En als we het onderweg heelemaal niet meer uit konden houden, dan werd er opnieuw voor eene kleine herberg gestopt, waar de waard met Turksche koffie moest aanrukken. Ik geloof niet, dat we ooit zooveel kopjes van dezen kostelijken drank hebben gedronken, als gedurende onzen langen tocht van Valona naar Tiranë, de hoofdstad van het jonge koninkrijk Albanië. ☼ We hebben op onzen weg naar Tiranë ook Berat bezocht, het oude stadje aan den voet van den Tomor gelegen. Van dezen berg, den hoogsten in Middel-Albanië, gaat de legende, dat op een van de toppen de kleinzoon van den grooten profeet Mohammed begraven ligt. Het is een loodrechte weg, die naar de oude burcht boven Berat voert. Onze chauffeur keek vrij bedenkelijk, toen we hem mededeelden, dat we dien met den auto wilden bestijgen. Doch aan loopen dachten we niet en nadat de remmen nog eens zorgvuldig waren aangehouden, besloten we het er op te wagen. Onze brave Fiat heeft het er goed afgebracht. ☼ In Durazzo vonden we de bevolking in groote opwinding door de onverwachte komst van een aantal Italiaansche oorlogsschepen. Men had niet veel vertrouwen in dit bezoek uit het land van Mussolini. Dit maakten we duidelijk op uit de gesprekken om ons heen in het hotel, waar we 's avonds soupeerden. We konden ze gedeeltelijk volgen, daar ze vaak in het Fransch werden gevoerd en ze waren meteen eene welkome afleiding om ons door de lange uren heen te helpen, die we in de broeiend warme zaal moesten doorbrengen. Want van buiten zitten was geen sprake door de zwermen malariamuskieten, die er rondvlogen. De milliardair Rockefeller heeft het land een ware weldaad bewezen, toen hij in de nabijheid van Durazzo een instituut liet bouwen, dat de bestrijding van deze vreeselijke ziekte ten doel heeft. Toch is er vlak in de buurt van de stad een smalle kuststreek, die niet door malaria geteisterd

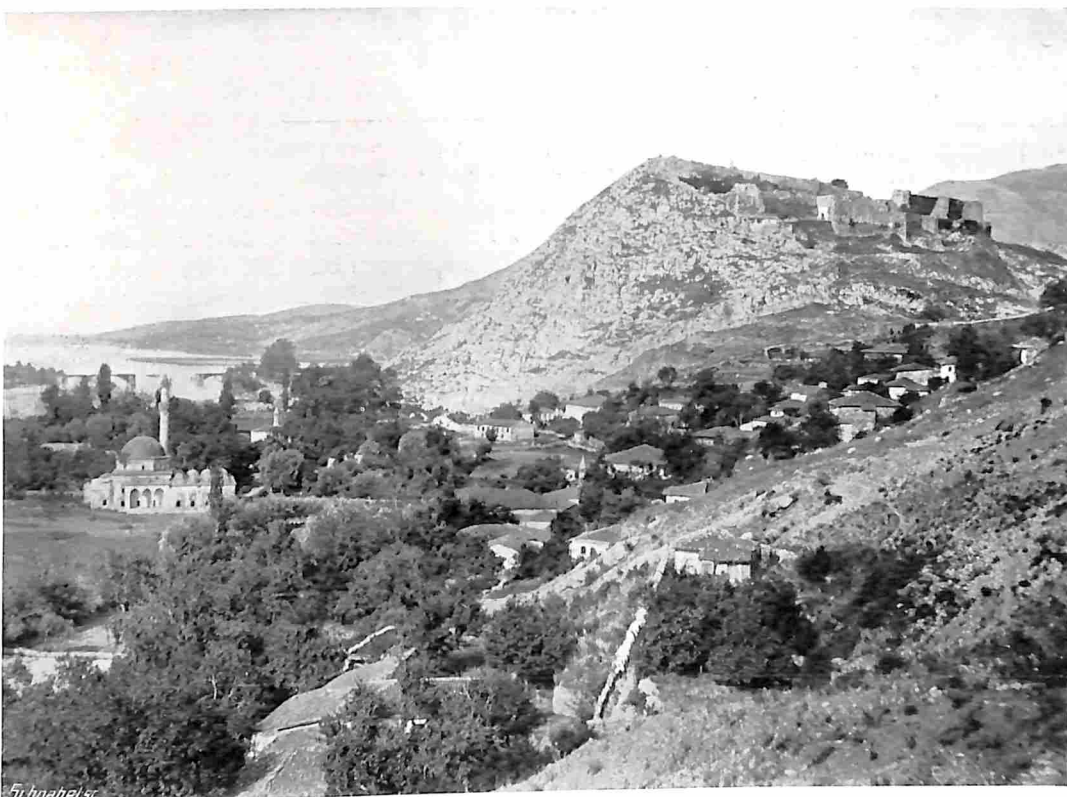

Foto M. v. I.-v. I.

DE RUÏNE VAN HET KLOOSTER APPOLONIAL IN DE BUURT VAN VALONA

wordt, waarvan de koning en eenige hooggeplaatsten uit den lande jaarlijks profiteeren om er den zomer door te brengen. Zeer veeleischend schijnt de jonge heerscher niet te zijn, te oordeelen naar zijne zomerresidentie, die slechts uit eenige houten huisjes op palen bestaat. Volgens de beschrijvingen moet in vergelijking hiermede het verblijf van den Prins van Wied vorstelijk zijn geweest. Tegenwoordig is hier niets meer van over dan een klein park, waarin een slanke zuil staat met een adelaar er boven op en aan den voet drie kanonen. Het is het monument, dat men voor onzen dapperen Thomson oprichtte. Telkens weer is het ons opgevallen, dat men onzen flinken landgenoot niet vergeten heeft. Het „we zijn de Hollanders veel dank schuldig”, dat eens een hooge ambtenaar tegen ons zei, was dus geen holle beleefdheidsphrase, doch oprecht gemeend. ☼ Als ooit een stad in Albanië ons is tegengevallen, dan is het Tiranë geweest, waar we 's nachts om elf uur aankwamen. Na al de vermoedenissen, die achter ons lagen, hadden we gehoopt hier eindelijk een hotel met eenig comfort te vinden. We hadden er zelfs half opgerekend, door de verhalen van de menschen, onderweg ontmoet, die ons de hoofdstad als een voorbeeld van Europeesche beschaving schilderden. Vermoedelijk hadden ze dan steeds de nieuwe wijk voor oogen, met de groote gebouwen van de ministeries en eenige moderne ambtenaarswoningen, die bij het binnenrijden van de stad terstond in het oog vallen. Doch er naast vindt men nog de nauwe straatjes met hun puntige keien — vaak ontbreken zelfs ook deze en bestaat de weg slechts uit leem — waarlangs de huizen oud en gedeeltelijk

verwaarloosd. Hier tusschen lag ons hotel. Eene jonge, Italiaansche vrouw in eene opzichtige kimono vol met vlekken, die de bezitster bleek te zijn, wees ons de kamers. Ze waren somber en weinig aantrekkelijk, om niet te spreken van vuil. We waren echter te moe om boos te worden, doch we besloten den volgenden morgen dadelijk op zoek naar een ander nachtkwartier te gaan. We zijn geeindigd met te blijven, daar de overige hotels niet veel beter waren. En in ons hart verwenschten we Tiranë met zijn Europeesche allures, maar zonder waterleiding of bronnen en waar de bevolking in tegenstelling met die van het binnenland lang niet zoo voorkomend en vriendelijk is. ☼ Op de markt hier zagen we eindelijk aardige nationale kostuums, die we tot nu toe slechts zeer sporadisch waren tegengekomen. Wit en zwart zijn de geliefkoosde kleuren van den Albanees, die hij nog steeds draagt als teeken van rouw om Skanderbeg, den grooten, nationalen held, die in 1468 voor de vrijheid van het

PANORAMA VAN SKUTARI

land zijn leven liet. ☞ Dat ook in Albanië rheumatische menschen en jichtlijdenden genezing kunnen vinden, zal hoogstwaarschijnlijk weinig bekend zijn. Baedeker heeft deze gewesten nog niet voldoende geëxploreerd, zoodat de wereld nooit van Llixha met haar sterke zwavelbronnen hoorde. We zijn er uit Tiranë heengereden. Toen we in de buurt van het plaatsje kwamen, viel het ons op, dat het water van de beek langs den weg reeds een melkachtige kleur had. Tot onze verwondering zwommen er schildpadden in rond. De zwavel scheen hen niet te deren en we vroegen ons af, of hun vleesch ook beter zou smaken, zooals men ons dit verteld had van de schapen, die er dagelijks van drinken. Voorloopig is Llixha één hotel rijk, waarin o.a. de koningin-moeder jaarlijks haar intrek neemt om de kuur te doen. Wij hebben er geluncht. De vriendelijke eigenaar leidde ons daarna rond en toonde de kamers, die, evenals de verschillende badkamers, hoogst primitief doch zindelijk waren. Een bad kostte slechts een Lek, 10 cent. Als Llixha eens het geluk heeft ontdekt te worden, gaat het zeker eene groote toekomst tegemoet. Nu ligt het stil te droomen in eene groene vallei tusschen hooge heuvels en zijn het slechts wat Albaneesche zieken, die van tijd tot tijd de rust komen verstoren. ☞ De laatste dag van onzen tocht door het land der Skipetaren was aangebroken. Om nog wat van de ochtendkoelte te genieten, verlieten we Tiranë om zes uur. We reden langs het paleis van den koning, hier een flink, vierkant gebouw in een grooten tuin gelegen en sloegen den weg in naar Skutari, dat aan het meer van dien naam ligt. Doch ook Kruja, het oude stadje, het Rothenburg van Albanië, stond dien morgen op ons programma. Skanderberg, de volksheld en christen — pas na zijn dood won de Islam vele aanhangers — werd er geboren, zoodat Kruja het

DURAZZO, VAN ZEE UIT GEZIEN

Albaneesche volk zeer dierbaar is. Hier vindt men nog een stukje echte Balkan met oude zeden en gebruiken. Men krijgt er het gevoel, alsof men plotseling in de middeleeuwen is gestapt. Wij waren verrukt van Kruja. Nergens zagen wij een bazar, waar zulk een eigenaardige bekoring van uit gaat. De talrijke winkeltjes, waarin men de menschen hun handwerk ziet uitoefenen, staan zoo vlak tegenover elkaar, dat men bijna de hand over den smallen hobbeligen weg, die er tusschen loopt, zou kunnen uitsteken, om den buurman goeden morgen te wenschen. In het halfduister, waar de zonnestralen moeilijk doordringen, heerscht eene aangename koelte. ☞ Een ondernemend Albaneesje bood zich als gids aan. We hadden plezier in den aardigen jongen, die er altijd was, wanneer wij hem noodig hadden en dan plotseling verdween om de vreemdelingen hun gang te laten gaan. Hij wees ons als bijzondere bezienswaardigheid een grafkapel, waarin vijf Derwischen een paar honderd jaar geleden begraven werden. Men kon merken, dat deze dooden niet vergeten werden, want de kapel zag er goed onderhouden uit en op de kisten lagen, behalve fijn geweven doeken, versche bloemen. We bewonderden en fotografeerden, nadat men ons hiervoor de toestemming had gegeven, twee mooie reliquieën, aan den muur gespijkerd. Een groote strijdbijl in den vorm van een halve maan en een witte vlag, waarop roode symbolische figuren genaaid. Toen we hierna den berg opklauterden, naar de burcht, waar Skanderbeg geboren werd, kwamen we een school voorbij. Men scheen het openluchtsysteem te huldigen, want de kinderen werden staande op straat onderwezen, de verschillende klassen om hun leeraar geschaard. Er scheen strenge tucht te heerschen. Geen kind, dat naar ons keek, hoewel de onverwachte komst van de vreemdelingen hun toch zeker

moest interesseeren. ☞ We hebben Kruja slechts noode verlaten. Doch de tijd drong, we moesten verder. Aangezien we door ons klein Albaneesje hadden vernomen, dat er in de buurt van het stadje een kerkje was, waar eenige Derwischen hun godsdienstoefeningen hielden, zijn we daar nog even heen gereden. Een eerwaardige priester ontving ons. We bezichtigden de kapel en werden toen in een vertrek geleid, waar we tegenover hem op witte schaapsvellen met gekruiste beenen plaats namen. Een ondergeschikte bood Turksche koffie aan, die we langzaam opslurpten. Een kwartiertje hebben we er gezeten, glimlachend en buigend tegenover onzen gastheer. Een gesprek was immers niet mogelijk. Bij het afscheid legden we eenige geldstukken op de stoep van de kapel neer, waarvoor de oude man ons met een handgebaar bedankte. En toen zetten we eindelijk onzen tocht voort. ☞ We reden door de boschjes van Mamuras, waar in 1924 twee Amerikanen werden vermoord. Wij hebben er in 1934 rustig gepicniet. Het was duidelijk te merken, dat we de Joegoslavische grens naderden, want in het plaatsje Lesh, waardoor we kwamen, zagen we een weelde van nationale kostuums. Het leek wel, alsof men er carnaval vierde. ☞ Er werd gestopt om snel eenige photo's te nemen en de obligate Turksche koffie te drinken, een kleine hartversterking om nieuwe krachten te verzamelen voor het laatste gedeelte van den weg, die zoo slecht was, dat we vreesden Skutari niet te zullen halen. We kwamen er laat in den middag moe en geradbraakt aan.

Schoone kamers in een modern hotel en 's avond zelfs een warm bad brachten ons weer wat op ons verhaal. In Skutari is de Europeesche beschaving reeds doorgedrongen. We hebben echter weinig van het plaatsje gezien, daar het er voortdurend regende. ☞ Toen we Albanië den volgenden dag verlieten en bij de grens nog

eens omkeken naar het land, waar wij kris en kras waren doorgetrokken, was dit met gevoelens van dankbaarheid en voldoening, dat de tocht zoo goed was afgelopen. We waren echter allen blij, dat er nu weer een kalmere periode zou aanbreken en zonder verder oponthoud reden we langs de Montenegrijnsche kust naar Dubrovnik toe, voor ons eene oase van rust na deze emotievolle weken.

BLAUWKRAS (Slot van blad. 555)

DEZE ziet 't gevaar en zich tot het uiterste inspannend, tracht hij door snelheid te ontkomen. Maar sneller dan een vallende steen is de sperwer als hij zich op zijn prooi werpt en ook nu de vleugels tegen het lichaam drukkend en de als vuisten gebalde klauwen gereed houdend tot den doodelijken greep, giert hij met zoo'n duizelingwekkende vaart door het luchtruim, dat er een wonder moet gebeuren, als de duif hem wil ontsnappen. ☞ Blauwkras ziet hem komen en weet, dat dit de dood is. Maar hij geeft den strijd nog niet gewonnen en juist als de roover zijn gekromden snavel uitstrekt en de klauwen ontspant om zijn prooi neer te stooten, weet deze met een plotselinge zwenking den aanval te ontwijken, en schiet de sperwer door zijn vaart een eind naar beneden. ☞ Als hij zich hersteld heeft en opnieuw met nog roekelooser snelheid komt aanstormen, heeft Blauwkras den kerktoren bereikt en glijdt, op 't oogenblik, dat zijn vervolger nogmaals de klauwen naar hem uitstrekt, door een gebroken ruit naar binnen, terwijl de sperwer, in zijn vervolgingswoede blind, zich te pletter vliegt tegen het raam, dat Blauwkras redde. ☞ Na zich van den schrik hersteld te hebben, vliegt de duif naar zijn til, waar zijn meester met verlangen op de terugkomst van zijn vogel wacht.